

МАЛИЙ ГРОМАДЯНИН СВІТУ

ЗБІРНИК ІГОР, ЕКСПЕРИМЕНТІВ ТА ТВОРЧИХ ПРАЦЬ
ДЛЯ ДІТЕЙ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Цілі сталого розвитку – ключові напрямки розвитку нашої планети, що у 2015 році були ухвалені на Саміті ООН. Україна також підписала Порядок денний ООН і заявила про готовність до 2030 року реалізувати 17 Цілей сталого розвитку, які покликані усім світом здійснити глобальні і якісні зміни у соціальних, економічних та екологічних сферах.

Метою проекту є заохочення педагогів, працівників культурно-освітніх закладів, які працюють з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку, до активних дій задля сталого розвитку.

Організаторами міжнародного освітнього проекту є польський Фонд CultureLab та українська громадська організація "Дитячий телевізійний театр "Юрашки" у партнерстві із Управлінням освіти Львівської міської ради, Львівською обласною бібліотекою для дітей, Українською бібліотечною асоціацією, Львівським обласним інститутом післядипломної педагогічної освіти та компанією "Impulsis".

Проект співфінансується Польсько-Американським Фондом "Свободи" в рамках програми RITA – "Зміни в регіоні", що реалізується Фондом "Освіта для демократії".

ЗМІСТ

Чи кількість вакцинованих дітей має значення?.....	2
Як розповсюджується інфекція?.....	4
Як швидко передається інфекція?.....	5
Вірус із прями.....	5

Голосування для наймолодших.....	7
Намалюй те, що я намалював.....	8
Вітер віє.....	9
Разом ми сила.....	10

Три агрегатні стани води.....	12
Звуки води.....	13
Дощовий день.....	14
Єрихонська троянда.....	15
Знайди свою пару.....	15
Засухачиповінь?.....	17

Хто отримає більше цукерок?.....	18
Меморі.....	19
Жінка-поліцейський?.....	19
Каламбури.....	21
Професія моєї мрії.....	21

Меншесміття.....	22
Правильно сортуємо сміття.....	24
Що знаходиться у шлунку риби?.....	25
Еко-герой – обмежувач кількості сміття.....	25

ЧИ КІЛЬКІСТЬ ВАКЦИНОВАНИХ ДІТЕЙ МАЄ ЗНАЧЕННЯ?

Мета гри:

- Показати, як швидко може поширитися серйозне захворювання, якщо діти не вакциновані. Дослідження можливостей поширення хвороб у випадках, коли у певній групі щеплення отримала мала кількість дітей, а в іншій групі – кількість велика.

Матеріали:

- дошка, на якій треба намалювати табличку 8 x 8 клітинок (64 поля),
- крейда 2-х різних кольорів (зелений та жовтий) або віддруковані зображення шприца (макс. 60 зелених та макс. 32 жовтих) (додаток 1),
- надруковане зображення вірусу та хворої дитини (або малюнок на дошці) (додаток 2).

Підготовка

На лівій частині дошки намалюйте або помістіть 4 зображення (зелений шприц, жовтий шприц, обличчя хворої дитини, вірус) і залиште місце для чисел:

- зелений шприц – символізує кількість щеплених дітей у маленькому містечку,
- жовтий шприц – кількість невакцинованих дітей у містечку,
- обличчя хворої дитини – кількість дітей із важким захворюванням,
- вірус – кількість випадків, коли вірус може з'явитися в новому місці.

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptup.org.pl/osvita-ua>

можливості роздрукувати зображення шприців, то можна крейдою нанести на дошку відповідну кількість зелених та жовтих позначок).

Після виконання цього завдання вся дошка має бути заповнена 64-ма двоколірними "шприцями" (як показано на малюнку). Тож можемо перейти до гри.

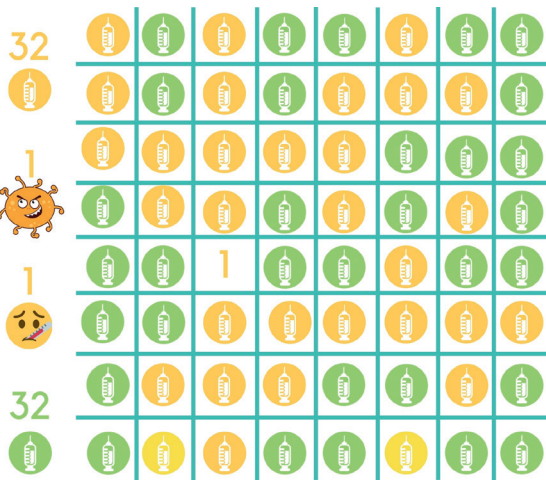
Намалюйте на дошці таблицю з 8-ма стовпцями та 8-ма рядками (всього 64 поля). Поясніть дітям, що ця таблиця є умовним зображенням міста, розділеного на рівні квадратики. Кожна клітинка – це одна дитина, якій або зроблене щеплення, або ні. Діти повідомлятимуть, у якій клітинці яка дитина буде знаходитись.

Розділіть між дітьми зображення 32-х шприців зеленого кольору та 32-х – жовтого. Вони будуть символізувати 32 щеплених і таку ж кількість невакцинованих дітей. Варто заздалегідь (приблизно порівно) розподілити кількість умовних шприців для кожного учасника гри.

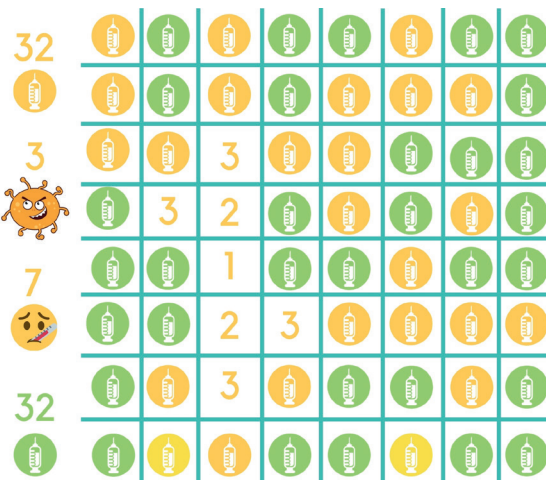
Потім діти мають самостійно розташувати отримані "шприци" по будь-яких клітинках на дошці. Кожна дитина по черзі підходить і прикріплює їх (якщо нема

Хід гри

Коли дошка вже повністю заповнена 64-ма "шприцами", повідомте дітям, що ми маємо ідеальну ситуацію: оскільки таке, щоб у населеному пункті зовсім не з'являвся небезпечний вірус, є великою рідкістю, то наша картина "умовного містечка" є цілком реалістичною. Деякі види вірусів перебувають у стані пасивності і протягом багатьох років сплять, не в змозі когось атакувати. Однак це зовсім не означає, що вони більше ніколи не з'являться. Сьогодні ви разом будете перевіряти, що трапляється, коли небезпечний вірус з'являється у місті, де вакциновано лише половину дітей.

Зніміть (або зітріть) один жовтий "шприц" із дошки (нагадаємо: він зображає невакциновану дитину), напишіть на його місці цифру 1 – і тоді оголосіть: *"Увага! Увага! Небезпечний вірус "X" щойно атакував одну невакциновану дитину. Він надзвичайно активний і швидко розмножується. Саме зараз він може напасти на 2-х інших дітей, які також ще невакциновані і знаходяться поруч із уже зараженою особою"*. Поки що здорова, але нещеплена дитина опинилась у близькому контакті з уже інфікованою дитиною – отже, в зоні найбільшого ризику перебувають особи в клітинках поруч, нижче або вище. Діти з квадратики по діагоналі заразитись не можуть, бо перебувають на більшій відстані.

Одна дитина з групи повинна підійти до дошки і забрати два "шприци" (або стільки, скільки відбулося безпосередніх близьких контактів). На їх місці напишіть цифру 2. Одночасно на дошці поруч із символом вірусу позначте, скільки разів він заатакував інших дітей (2 рази), і поруч із обличчям хворої дитини вкажіть загальну кількість заражених дітей, тобто, скільки загалом інфікованих маємо в місті (3 дитини). Гра триває до тої пори, поки в клітинках не буде жодного жовтого "шприца", який може бути зараженим. Це означає, що епідемія не може розвиватися далі.

Питання до обговорення

- Чи очікували ви, що "один вірус" може заразити стільки дітей?
- При яких обставинах захворіло більше дітей (коли діти були на відстані чи поблизу хворих)?
- Чи більша кількість вакцинованих дітей створювала своєрідний "захисний щит", який запобіг поширенню захворювання?
- Чи всі нещеплені діти захворіли? Чому ні?
- Що сталося б, якби всі діти думали так: "сусідів слід зробити щеплення, а мені – ні" і, як наслідок, щеплення не робить ніхто?
- Чи хотіли б ви жити в місті, де небезпечні бактерії можуть атакувати так легко і без перешкод?

ЯК РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ ІНФЕКЦІЯ?

Мета експерименту:

- Пояснити дітям, як передається інфекція і як хтось хворий здатний заразити здорового. Задемонструвати один із способів зменшення ризику застуди та респіраторних інфекцій протягом високого сезону захворювань.

Матеріали:

- блискітки (бажано білі або жовті),
- миска або чашка,
- вода,
- засіб для миття посуду чи рідке мило.

Хід експерименту

Крок 1

Поясніть дітям, що інфекції передаються переважно повітряно-крапельним шляхом, тобто, коли хвора людина кашляє або чхає, вірус з мікроскопічними крапельками потрапляє в дихальну систему іншої людини, в організмі він розмножується і таким чином особа заражається. Можемо захворіти також і через прямий контакт з носієм вірусу. Це відбувається, коли людина з певним захворюванням торкається руками ділянки навколо власного рота або носа (наприклад, при витиранні серветкою або при кашлі або чханні), і тоді разом з мокротою на її долонях залишаються віруси. Потім ця особа може торкнутися когось іншого (наприклад, при рукостисканні), тим самим передаючи та поширюючи вірус. Залишаються віруси і на всіх предметах, до яких доторкнулася заражена особа (іграшки, олівці, дверні ручки тощо).

Тепер переходимо до експерименту. Вилийте воду з блискітками на свої долоні і зробіть вигляд, що ви чхаєте, закривши ніс руками. Тепер торкніться руки дитини. Покажіть їй свої долоні і попросіть показати свої. Нехай дитина спробує з'ясувати, чому на її руці залишився блиск, який у нашому випадку відображає передачу невидимих вірусів від однієї особи до іншої.

Крок 2

Тепер продемонструймо дітям, що робити, щоб не заразитися самим і не заразити інших. Налийте в миску води і додайте туди трохи блискіток (які імітують наявність вірусів). На палець нанесіть буквально одну краплю засобу для миття посуду або рідкого мила і торкніться ним поверхні води. Під впливом знежирюючих речовин блиск "втече" до краю миски. Поясніть дітям, що мило має таку ж дію на будь-які мікроби, які маємо на своїх руках. Саме тому так важливо мити руки після кашлю, чхання (особливо якщо ми прикривали руками обличчя), а також перед їжею і, звичайно, після роботи, школи, спортивних занять, прогулянки тощо.

ЯК ШВИДКО ПЕРЕДАЄТЬСЯ ІНФЕКЦІЯ?

Мета гри:

- Показати дітям, як швидко поширюються віруси в залежності від віку, способу життя та дотримання правил людського співіснування.

Хід гри

Діти стають в коло. Повідомте, що сьогодні ви всі разом будете спостерігати, наскільки швидко поширюється хвороба.

Раунд 1

Попросіть одну дитину стати посередині, і нехай вона вдає, що захворіла, однак інших осіб не торкається. У цьому випадку хвороба не буде швидко поширюватися, заразитися може хіба що одна особа.

Раунд 2

Попросіть "хвору" особу потиснути долоню свого найближчого сусіда. Він, у свою чергу, хай торкнеться руки наступного учасника гри, а той – ще одного з кола... Таким чином носіями вірусів стане уже четверо дітей, причому інфекція розповсюдилась протягом дуже короткого часу.

Повторіть завдання, але в цьому турі хай кожен з чотирьох "носіїв інфекції" привітається за руку ще з чотирма новими особами: таким чином, заражені будуть ще 16 дітей.

Поясніть дітям, що, на жаль, другий раунд гри був найбільш наближеним до нашої повсякденної реальності. Ось чому так часто взимку чи під час епідемії виникають пустки в дитячих садках та шкільних класах. Дитячий організм є особливо вразливим до хвороб, оскільки імунна система лише формується і цей процес завершується лише у підлітковому віці. Звідси, власне, і причини частих інфекції серед дітей молодшого віку.

ВІРУС ІЗ ПРЯЖІ

Мета праці:

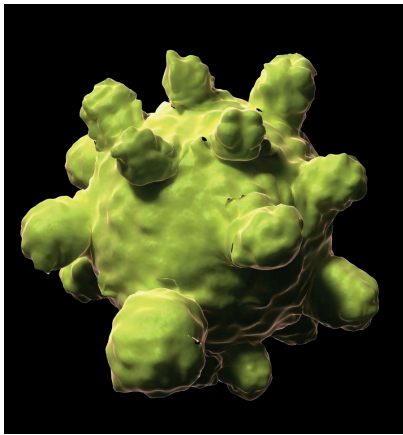
- Ознайомити дітей з поняттям вірусу, їх виглядом та з вірусними хворобами, відтворити форму вірусів за допомогою пряжі.

Матеріали:

- презентація "Віруси: красиві, але небезпечні" (додаток 3),
- чорний папір більшої граматири (близько 180 - 200 гр),
- клей в стіку або ж рідкий,
- кольорова пряжа.

Впровадження

Вірус кору

Завантажте презентацію "Віруси: красиві та небезпечні", покажіть її дітям та розкажіть про хвороби, спричинені вірусами. Зверніть увагу на шляхи розповсюдження таких хвороб, наприклад, коронавірус найчастіше поширюється повітряно-крапельним шляхом, тобто дрібні краплі, які розповсюджуються при кашлі чи нежитю через рот і ніс представляють особливий ризик. Коли заражені частинки виділень знаходяться в повітрі, люди навколо можуть з легкістю заразитись, оскільки вірус може потрапити в їх організм.

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

забрудненими предметами, або ж вживання зараженої їжі в результаті недотримання гігієнічних правил (наприклад, нехтування миттям овочів). Деякі вірусні інфекції (наприклад, кір, вітрянка, туберкульоз) можуть поширюватися повітрям. У повітрі, яким дихає заражена особа, є крихітні крапельки, які називаються аерозолями. Відповідно, під час розмови, співу чи просто дихання навколо хворого створюється така собі заражена хмарка. Ці заражені аерозолі можуть годинами перебувати в повітрі. Радіус такої небезпечної хмаринки може сягати близько 1,8 метрів.

Після короткого вступу запропонуйте дітям творчу роботу, під час котрої учні матимуть змогу створити макет віруса за допомогою пряжі.

Поліомієліт – це хвороба брудних рук: інфекція поширюється в основному через безпосередній контакт із зараженою людиною, контакт із

Хід праці

Крок 1

Діти змазують невелику частину аркуша клеєм (найкраще вибрати для цього чорний папір, тоді пряжа буде виглядати на ньому найкраще).

Крок 2

На змазане клеєм місце діти викладають пряжу. Вони можуть використовувати різні кольори, а пряжу розташовувати по-різному: сферичні форми, хвилі, прямі лінії.

Крок 3

Діти покривають клеєм наступну частину паперу і знову кладуть на нього пряжу, поки не буде отримана бажана форма вірусу. Готову працю можна нарешті вирізати.

ГОЛОСУВАННЯ ДЛЯ НАЙМОЛОДШИХ

Мета праці:

- Ознайомити дітей з правилами голосування в демократичній країні та з основними атрибутами виборів.

Матеріали:

- надрукований бюлетень для голосування і значок виборця (додаток 4),
- ножиці,
- скринька, що імітує урну на виборчих дільницях,
- кабінка для голосування (за бажанням),
- скотч чи інший засіб кріплення значка,
- альтернативний бюлетень до голосування (додаток 5).

Підготовка

ПРОГОЛОСУЙ!

ДАТА _____

Виберіть один із двох типів бюлетенів для голосування та значків виборців (додаток 4). У них запропонуйте тему довільного голосування; вкажіть будь-яких два варіанти, серед яких діти повинні вибрати один, напишіть це вручну або на комп'ютері та роздрукуйте стільки примірників, скільки є дітей у групі чи класі. Виріжте значки майбутнього виборця. Ви можете підготувати спеціальну зону для голосування (кабінку), куди діти будуть входити по одному. Підготуйте виборчу скриньку. Це може бути, наприклад, коробка від холодильника або стіл, оформлені відповідним чином.

Всі додатки можна завантажити на:

<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Хід праці

Перш ніж діти почнуть голосувати, підкресліть, що вибори, як правило, є анонімними, тобто бюлетені з прізвищами осіб, яких обирають, виборці не підписують. Потрібно лише позначити хрестиком той варіант, який найбільш для них прийнятний. Зазначивши свій вибір, маленький виборець вкладає бюлетень у виборчу скриньку і отримує значок виборця. Ви можете прикріпити значок до одягу дитини за допомогою, наприклад, двостороннього скотча. Готово! Наприкінці разом з дітьми підрахуйте всі голоси та урочисто оголошіть результати голосування.

У час підготовки до виборів може також проводитись виборча кампанія, яка включає в себе й агітацію за тих чи інших кандидатів. Це чудова вправа, яка навчить аргументувати свої думки, потренуватись ефективно переконувати своїх опонентів, максимально доступно пояснюючи їм свою точку зору.

Альтернатива: якщо Ви хотіли б провести не вибори, а голосування з інших питань, які хвилюють дітей, наприклад, місце екскурсії або наступна книга до читання у класі чи групі, використовуйте додаток 5, який дозволяє вписати всі "за" і "проти" кожного варіанту голосування.

НАМАЛЮЙ ТЕ, ЩО Я НАМАЛЮВАВ

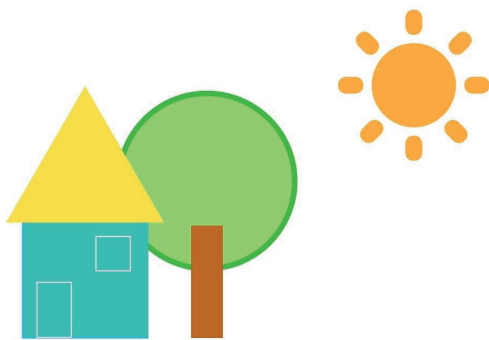
Мета праці:

- Пояснити дітям, звідки виникають непорозуміння та розбіжності в думках. Після ознайомлення з цим механізмом дітям буде простіше врегульовувати конфліктні ситуації.

Матеріали:

- білий папір,
- кольорові олівці та маркери.

Хід праці

Дитина, яка виступає в ролі ведучого, малює на білому аркуші паперу довільну картинку. Якщо це дитина молодшого віку, ви можете запропонувати їй використати вже готове зображення, наприклад, таке, яке наведене на малюнку. Коли робота готова, її автор, не показуючи картинку решті учасників гри, пояснює (лише за допомогою слів!), що саме зображено на малюнку. Інші гравці повинні відтворити на папері ту саму картинку, покладаючись виключно на опис, який вони щойно почули.

Діти старшого віку можуть приступити до роботи відразу після того, як ведучий закінчить свою розповідь про створене ним зображення. У молодших групах можна поступово подавати підказку за підказкою, описуючи малюнок, а решта групи відтворює його за власним уявленням того, про що розповідає ведучий. Така версія гри набагато простіша, оскільки дітям не доведеться зразу запам'ятовувати повний опис малюнка.

Для спрощення завдання замість відтворення картинку можемо використовувати набори однакових кубиків, які діти повинні будуть розташувати в тому ж порядку, що і ведучий.

Закінчивши малювати або укладати кубики, учасники гри показують свої готові роботи та порівнюють їх з оригіналом. Результати можуть здивувати, оскільки дуже ймовірно, що кінцеві роботи дітей будуть значно відрізнятися від описаної початкової версії. Цей метод досконало презентує, наскільки по-різному ми сприймаємо інформацію.

Кожна людина, виходячи зі свого попереднього досвіду або ж із певних схильностей, навичок, характеру, сприймає зовнішні подразники по-своєму. Ось чому так важливо завжди вислухати кожную сторону конфлікту чи суперечки. Це один з основних принципів демократичних країн, де судова система, інші органи влади враховують аргументи кожної зі сторін, намагаючись врегулювати конфлікт мирним шляхом.

ВІТЕР ВІЄ...

Мета праці:

- Пояснити дітям, що знання особливостей характеру інших членів колективу чи суспільства зближує нас і робить більш дружніми один до одного. Це також формує наше ставлення до осіб з інших країн світу.

Хід праці

Розіграти її можна як на вулиці, так і в приміщенні, обов'язковою умовою є лише наявність достатньої площі. Гравці стають у коло і позначають своє місце на землі/підлозі (наприклад, вони можуть наклеїти аркуш паперу зі своїм ім'ям або зняти взуття і покласти його на своє місце, таким чином позначаючи чие воно). У центр кола стає дитина, яка буде ведучою.

Коли всі готові, ведучий каже: "Віє вітер на тих, хто..." – і наводить характеристику, яка описує його самого (наприклад, у кого є брат, який сьогодні випив молока на сніданок, хто ходить до басейну тощо). Заохочуйте дітей придумувати характеристики, які стосувалися б не лише фізичного опису особи, яку можна легко побачити.

Всі інші, кого теж стосується подібна характеристика, яку вказав ведучий, разом із ним же (оскільки ведучий говорить про те, що стосується його) повинні залишити свої місця та перебігти в інше вільне місце. Таким чином, коли всі розташувалися, одна дитина залишиться без місця в колі, вона стає ведучою гри. Дії повторюються, ведучий знову оголошує: "Віє вітер на тих, хто..." – і цього разу називає іншу особливість свого характеру, яка притаманна лише йому. Гра може тривати скільки завгодно, тому слід наперед визначити конкретний час або ж домовитись, що гра закінчиться, як тільки кожна дитина опиниться в середині кола у ролі ведучого.

Питання до обговорення

- Що відбувалось під час гри?
- Чого ви навчилися під час неї? Які маєте спільні риси між собою? Що відмінного між вами ви помітили?
- Чому так важливо знати особливості характеру інших членів вашого колективу чи суспільства в цілому? Чи корисні такі знання про людей, які живуть в інших країнах? Якщо так, то для чого?
- Про що говорить нам гра і що ми повинні намагатися робити, щоб наше суспільство було більш відкритим і привітним?

РАЗОМ МИ СИЛА

Мета праці:

- Ознайомити дітей із поняттям права людини/дитини та на прикладі цієї праці проведення розмови із дітьми про доцільність спільних дій і впливу на своє оточення.

Матеріали:

- презентація "Права дитини" (додаток 6),
- фотографії дітей,
- ножиці,
- клей,
- жовта калька,
- олівець,
- зелений папір,
- білі паперові стаканчики,
- папір формату А3 (може бути кольоровий),
- кольорові олівці.

Впровадження

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Поговоріть з дітьми про їхні права. У цьому може стати в пригоді презентація "Права дитини" на нашому веб-сайті. Покажіть дітям перший малюнок. Задайте питання, який закон, на їхню думку, може бути показаний на ньому. Нехай спробують вгадати.

Спробуйте зініціювати "мозковий штурм" – чим більше ідей, тим краще. Разом перевірте, чия відповідь виявилася найбільш наближеною до правильної. Продовжуйте подібний стиль дискусії з кожною наступною ілюстрацією. Наприкінці презентації нехай діти повторять всі ті права, про які вони дізналися на занятті.

Наприкінці повідомте учасникам, що останнє на сьогодні, але не менш важливе право кожного – це право ставити запитання та можливість висловлюватися як основа громадянського суспільства. Без цього ми не змогли б нормально функціонувати, виражати свою думку, впливати на наше оточення. Іноді навіть одного голосу недостатньо, щоб змінити ситуацію. Для того, щоб наша думка привела до певних змін, варто єднатись з людьми, які мислять однаково з нами і поділяють наші цінності.

На що схоже людське суспільство? На букет! Коли є одна квітка, ми концентруємо увагу лише на її красі, захоплюємось нею, але як тільки ця квітка поєднується в букет з іншими, починаємо сприймати її не окремо, а в контексті оточення, тобто як загальну картину – все виглядає зовсім по-іншому. Тепер наша квітка є частиною цілого і є ще більш чарівною, особливо коли вона гармонійно поєднується з іншими квітами в чудову композицію.

Так само люди: кожен з нас різний, має свої таланти, мрії та звички, але наш голос може бути непоміченим серед інших. Та лише об'єднавшись у групи собі подібних, ми здатні творити зміни, іноді впливати і на всю країну (наприклад, у 80-90-х роках минулого століття наш регіон повністю змінився, і під впливом цих змін Україна стала незалежною та демократичною державою), а іноді навіть на цілу

планету (наприклад, Організація Об'єднаних Націй була заснована після Другої світової війни як структура для запобігання воєн та захисту миру на Землі).

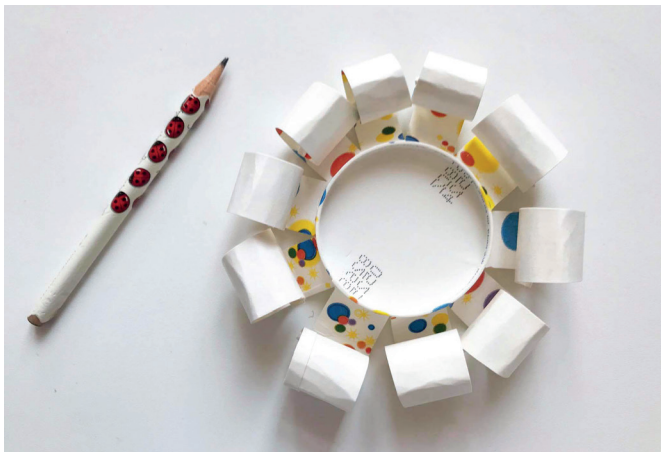
Після такого широкого вступу перейдіть до художньої роботи.

Хід праці

Крок 1

Заздалегідь сфотографуйте дітей (наприклад, на телефон) і роздрукуйте їх у кольорі. Це повинні бути світлини розміром, як фото на паспорт.

Крок 2

Роздайте дітям фотографії та попросіть їх вирізати свої портрети. Одночасно попросіть вирізати листя з кольорового паперу. Далі покажіть, як розрізати паперовий стаканчик на кільканадцять рівних смужок на однаковій відстані (можна попередньо намалювати лінії) і за допомогою олівця закрутіть кожен смужку окремо, створюючи пелюстки чарівної квітки.

Крок 3

Запропонуйте дітям вклеїти в середину квітки свій портрет та, якщо фотографія є менша за дно стаканчика, наклейте навколо нього шматочки жовтої кальки, згорнутої в кульки.

Тепер поєднаємо квіти: по черзі розташуйте їх на папері формату А3, закріпіть за допомогою клею, формуючи букет, домалюйте фломастером стебла та наклейте вирізані листочки. Зверніть увагу

учнів, що з окремих красивих квітів всім разом вдалося створити дивовижний букет. Наприкінці запитайте у дітей, що символізує цей букет? Помістіть роботу на видному місці, щоб нагадати дітям, що вони є незламною силою разом!

ТРИ АГРЕГАТНІ СТАНИ ВОДИ

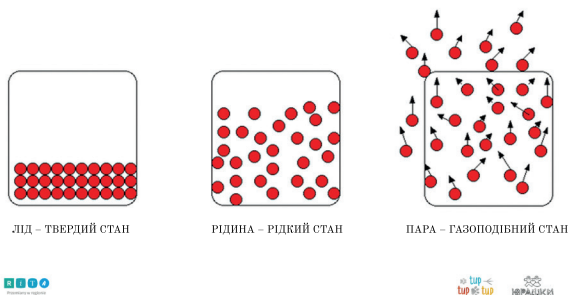
Мета праці:

- Ознайомити дітей з фізичним поняттям агрегатний стан та трьома агрегатними станами води, поняттям фізичний рух, а також залучити дітей до рухових ігор.

Матеріали:

- плакат з трьома агрегатними станами води (додаток 7).

Впровадження

Всі додатки можна завантажити на:

<https://tuptup.org.pl/osvita-ua>

Ця гра є чудовим вступом до теми "Вода та її властивості". Які характеристики має вода в твердому, рідкому і газоподібному станах? Одна і та ж вода зустрічається в природі у трьох різних формах, вчені називають їх різними агрегатними станами речовини. Вода може бути рідиною, це, наприклад, та, яку маємо у пляшці. Вона також може бути твердою, тобто льодом. А також може мати стан газу – цю її форму називаємо водяною паром.

Перед початком гри ознайомте дітей з темою, пояснивши існування трьох агрегатних станів води і чим вони відрізняються.

- Рідина. Ми дуже добре знаємо цю форму води – ми її п'ємо, вмиваємось, плаваємо у її хвилях. Ми бачимо її в крані, річці чи морі. Чиста вода має бути прозорою, але не вся прозора вода є безпечною для пиття.
- Тверда вода. Кубики льоду в напої, сніг або бурульки, що звисають з даху, – це вода в її твердому стані.
- Газ. В атмосфері ми не можемо побачити воду у формі водяної пари, але вона все одно присутня у повітрі, яким ми дихаємо. Без водяної пари в повітрі дихати було б набагато складніше – воно б "дряпало" горло. А ось водяну пару з чайника, що закипів, звичайно, можемо бачити щодня.

Покажіть зображення із молекулами (частинками) води у трьох їх станах. Запитайте дітей, коли вода стає льодом, а коли паром. Якщо вони не знають відповіді, поясніть, що коли температура води опускається до 0°C – вода замерзає, тобто, стає льодом. При температурі вище 0°C лід тане і вода стає рідиною. Коли нагріваємо воду і її температура досягає 100°C, вона випаровується і стає газом, тобто водяною паром.

Хід праці

Наша рухлива гра буде спиратися на принципи вищезазначених властивостей води. Попросіть дітей встати і уявити, що кожен з них – це молекула води. Поясніть, що за мить прозвучать певні слова-гасла,

що означають стан води. Коли діти їх почують, вони мають рухатися так само, як молекули залежно від стану води. Наприклад, при нагріванні води молекули рухаються швидше, тоді діти починають швиденько бігати по всій кімнаті. Коли вода охолоджується, рух молекул сповільнюється. Нижче наведено вказівки щодо проведення гри.

- Крига (лід) – діти стоять близько один до одного, творячи одну групу. Молекули льоду прилипають дуже близько одна до одної, і навряд чи діти можуть довільно рухатися з боку в бік.
- Рідина – температура підвищується, тож діти починають рухатися швидше і рівномірно розташовуються у кімнаті.
- Пара – температура піднялася до 100 градусів Цельсія, діти починають швидко бігати (намагаючись не зачепити своїх друзів), вони розходяться по всьому приміщенні, навіть по закутках.

Ці кодові слова і відповідні рухи можна повторювати по кілька разів, поки діти не втомляться. Тоді можна переходити до наступної гри.

ЗВУКИ ВОДИ

Мета праці:

- Обговорити повсякденні справи, де використовується вода, поінформувати дітей про величезну роль води у нашому житті, потренувати слухове сприйняття у дітей.

Матеріали:

- обладнання для відтворення звуку,
- запис із звуками води (додаток 8),
- картки із зображеннями (додаток 9).

Хід праці

Вода в наших оселях є чимось цілком звичайним: достатньо лише повернути кран водопроводу. Однак чи сповна усвідомлюють діти, яку вагому роль відіграє вода у нашому повсякденному житті?

Роздайте заздалегідь надруковані картки із зображеннями – вони представляють щоденні домашні справи, що передбачають використання води. Попросіть дітей розкласти картки перед собою. У цей час підготуйте запис звуків води. Після того, як всі картки розкладені на столі, відтворіть запис, який представляє звук води, що ллється під час тієї чи іншої справи, якими займаємось вдома щодня. Завдання дітей – відгадати, який процес на малюнку відповідає звуку, який вони чують.

Дії, які можуть бути показані на картках із зображеннями:

- вмивання, чищення зубів
- робота посудомийної машини
- миття посуду в раковині
- змивання унітазу
- купання в басейні
- поливання газону
- приймання душу
- кран, що протікає

Закінчивши вправу, сідайте разом з дітьми та перелічіть разом усі види діяльності, для яких потрібна вода. Поміркуйте, що могло б статися, якби ми не мали доступу до води в наших оселях або мали б її обмежену кількість.

ДОЩОВИЙ ДЕНЬ

Мета праці:

- Ознайомити дітей з поняттям дощової води. Виконати це завдання акварельними фарбами.

Матеріали:

- акварельний папір (він трохи грубший і має трохи шорстку текстуру),
- олівець,
- білий восковий олівець (або біла свічка),
- губка для миття посуду,
- акварель,
- товстий пензлик,
- чашка з водою.

Хід праці

Перед початком роботи запитайте дітей, чи знають вони, що таке "дощова вода", чому вона така важлива, особливо в наші дні, і як ми можемо її збирати. Скажіть, що сьогоднішнє завдання – це намалювати дощову воду. Але як це зробити?

Крок 1

Спочатку діти олівцем малюють вертикальні лінії (падаючі краплі дощу) на 2/3 аркуша та овали на 1/3 аркуша (сліди дощу на калюжах). Водночас при виконанні цього завдання діти тренують графікомоторику. Потім за допомогою білого воскового олівця (або свічки) обмальовуємо намальовані олівцем деталі.

Крок 2

Тепер акуратно змочіть аркуш паперу губкою для миття тарілок, щоб він був увесь вологим і поки лист не висох, діти починають малювати. Спочатку – небо, використовуючи синій, темно-синій, а іноді навіть чорний кольори. Тоді – землю, вона може бути тих же кольорів, тільки більш темних відтінків. Малюючи, діти помітять, що на аркуші в місцях, пофарбованих білим восковим олівцем, залишаться незафарбовані сліди, що викличе їх подив.

Крок 3

Коли робота висохне, можна допомогти дітям додати кілька деталей: кружечки в калюжах, падаючі краплі дощу і т. д. – ці деталі створять багатшаровість і додадуть глибини роботі. Діти старшого віку можуть спробувати додатково намалювати собачку або людину під парасолькою.

ЕРИХОНСЬКА ТРОЯНДА

Мета праці:

- Показати дітям біорізноманіття нашої планети та способи пристосування рослин і тварин до різних кліматичних умов.

Матеріали:

- Єрихонська троянда,
- плоска ємність з водою.

Хід праці

Час експериментувати з незвичайною рослиною – Єрихонською трояндою. Єрихонська троянда, інакше відома як "Та, що воскресає", є однією з рослин, які демонструють високорозвинені навички виживання. Родом вона з пустельних районів Азії. Зазвичай рослина виглядає як куля сухого листя, яка в посушливий сезон стискається, але як тільки почати її поливати – зеленіє. Подібний ефект можемо спостерігати і в умовах підвищеної вологості. При тому рослина може зберігати свою життєдіяльність роками. Якщо троянда вкорінюється в землі, вона виростає шириною до 30 см і дає маленькі білуваті квітки.

Єрихонську троянду слід розміщувати у добре освітленому місці, але без прямих сонячних променів.

Примітка: рослина не потребує субстрату для росту, але задля швидкості проведення експерименту можемо його використовувати.

У ході нашого експерименту, здавалося б, мертву, висушену Єрихонську троянду слід помістити в плоску ємність, наповнену водою (чим тепліша вода, тим швидше розпочнеться процес її життєдіяльності). Зазвичай Єрихонська троянда оживає протягом 1-2 днів. Цього терміну має бути достатньо для формування цілком розвиненої зеленої крони.

В такому стані за рослиною можна спостерігати кілька днів (до тижня), а потім її потрібно знову просушити. Подібну процедуру вирощування Єрихонської троянди в квартирі можна повторювати багато разів, але варто пам'ятати, що для правильної вегетації рослина повинна пройти 2-3-тижневий період посухи.

Єрихонська троянда не вимагає підгодовування/удобрення та інших процедур догляду. Цю цікаву рослину рекомендується вирощувати в дитячих садках чи у квартирах. Дітям напевно сподобається подібне спостерігання процесу відродження.

ЗНАЙДИ СВОЮ ПАРУ

Мета праці:

- Обговорити необхідність економити воду, ознайомити дітей з різними способами раціонального використання води в домашніх умовах, у школах чи дитсадочках.

Матеріали:

- додаток з фотографіями (в електронному або друкованому варіанті) (додаток 10).

Хід праці

Запаси питної води у світі не є нескінченними, і одного дня може виявитись, що вона більше не є такою доступною. Щоб цього не сталося, ми всі повинні розумно використовувати цей ресурс. Але як заощаджувати воду, якщо вживання її для різних потреб не можна просто відмінити? Насправді існує безліч способів економного використання води. В ході цієї гри діти ознайомляться з кількома способами, які ми можемо застосувати у своєму повсякденному житті.

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Покажіть дітям картинки з додатку. Вони мають бути відібрані такими парами:

- вода, яка вільно витікає з крана – і перекритий кран під час чищення зубів;
- миття посуду вручну та в посудомийній машині;
- купання у ванній і в душі;
- кран, що протікає, і щільно закритий кран;
- дощова вода, яку збирають у колекторі або в іншій ємності, та дощ, що падає просто на тротуар.

Показавши малюнки дітям і переконавшись, що вони розуміють зміст зображень, розкладіть ілюстрації на килимі лицьовою стороною вниз. Діти повинні знайти кожну пару зображень, а також вказати, яка картинка представляє економний спосіб використання води, а яка ні.

Наприкінці хай діти спробують подумати, що ще може допомогти раціонально використовувати воду, придумати власні способи її заощадження. Наприклад, після відварювання яєць не виливайте воду, охолодіть її і поливайте нею квіти. Таким чином заощаджуємо воду і одночасно підживлюємо рослини, адже після відварювання яєць у воду переходить багато мікроелементів з їх шкаралуп. Також можемо збирати так звану дощову воду (до речі, переконайтесь, що діти знають цей термін), а потім використати її для поливання квітів.

Висновки і спостереження

- Завжди перекривайте кран під час чищення зубів.
- Використання посудомийної машини допомагає економити воду.
- Економним варіантом є використання туалетного бачка унітаза з двома типами змиву (малим і великим). При лімітованому варіанті змивання використовується лише 3 літра води, інший, “великий” об’єм, – це 5-6 літрів.
- Душ ідеально підходить для щоденного підтримання особистої гігієни: немає необхідності приймати ванну щодня. Приймаючи душ, використовуємо приблизно 40 літрів води. При купанні у ванні витрачається близько 165 літрів.
- Вода з кранів, що протікають, витрачається марно .

Чи користування домашнім басейном влітку є дійсно незамінним варіантом, коли навколо посуха й води і без того бракує? Чи існують інші способи охолодження? Наприклад, організувати забаву з обливанням за допомогою садового шланга або влаштувати похід до муніципального басейну.

"Підстригання" газону не занадто "коротко" запобігає швидкому випаровуванню вологи, земля не так скоро висихає, тому газон не потрібно поливати так часто, а це ще один спосіб уникнути використання надмірної кількості води.

Питна вода – це очищена вода з резервних водосховищ або з підземних свердловин. Коли настає сезон посухи, рівень такої води (як і всіх інших водойм) також природньо знижується. Давайте використовувати її економно, і в ситуаціях, де застосування максимально очищеної води не є обов'язковим (наприклад, прання чи приготування їжі, що передбачає додаткове кип'ятіння) віддаваймо перевагу комунальній воді замість питної.

ЗАСУХА ЧИ ПОВІНЬ?

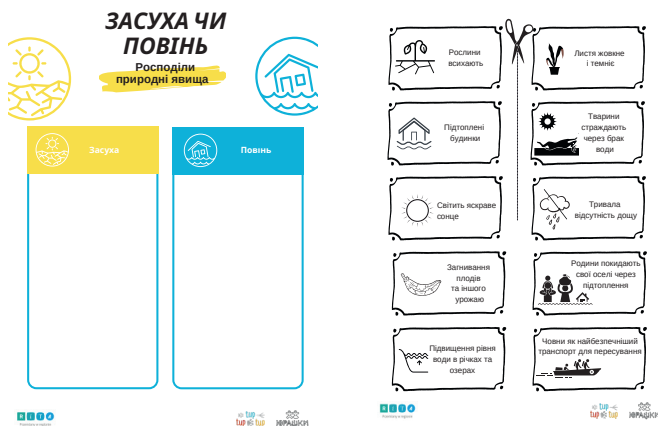
Мета праці:

- Знайти якнайбільше різниць між засухою і повінню. Обговорити загрози, які можуть нести з собою ці природні явища.

Матеріали:

- роздруківка картки "Засуха чи повінь?" (додаток 11),
- фішки, тобто двосторонні картки "Засуха чи повінь?" (додаток 12),
- ножиці,
- клей.

Хід праці

Всі додатки можна завантажити на: <https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Учитель роздає кожній дитині картки і сторінку з таблицею і фішками (додаток 11 і 12). Для початку діти мають вирізати прямокутники з ознаками впливу посухи та повені на життя людей та ріст рослин.

Учитель просить дітей розсортувати картки на дві категорії: ті, що характеризують повінь, і ті, що стосуються посухи. Діти мають віднайти по 5 фішок для кожної з груп. Після завершення індивідуальної роботи вчитель просить дітей поділитися своїм вибором: куди і чому вони віднесли ті чи інші картки. У випадку з молодшими групами, де діти ще не вміють читати, вчитель озвучує вголос описи фішок

і задає питання: до якої категорії слід віднести ту чи іншу картку. Разом обговоривши свої вибори варіантів, діти приклеюють свої картки до відповідних клітинок таблиці.

ХТО ОТРИМАЄ БІЛЬШЕ ЦУКЕРОК?

Мета праці:

- Заохотити дітей до розмови про соціальну справедливість і рівні права жінок та чоловіків.

Матеріали:

- різні предмети, які можна буде порозкидати по кімнаті (кубики, листки паперу, маркери тощо),
- цукерки або щось інше, що потім можна було б використати як приз за виконану роботу (яблука, ягоди, інші фрукти).

Хід праці

Крок 1

Учитель вибирає з групи одну дівчинку і одного хлопця для виконання однакового завдання, наприклад, прибрати певну ділянку кімнати (розкидані кубики, цукерки, фрукти тощо) або роздати всім учасникам гри маркери, олівці чи папір. Завдання слід сформулювати достатньо чітко і продумано, аби не було сумнівів, що обидва учасники виконують однаковий вид і обсяг роботи. Після завершення завдання вчитель ще раз запитує дітей, чи вони згодні, що їхні колеги виконували ідентичну роботу і заслуговують на ідентичну винагороду.

Крок 2

Тепер дівчина і хлопець можуть отримати свої призи. Найкраще помістити його в однакові банки або коробочки. Умова експерименту полягає в тому, що дівчинка чомусь отримала меншу винагороду, ніж хлопчик (менше яблук, менше цукерок тощо).

Висновки і спостереження

Зверніть увагу на реакцію дітей: як правило, вони самі активно реагують на несправедливу систему винагороди. Якщо ж ні, то запитайте, чи справедливим є те, що дівчинка отримала меншу, ніж її колега, винагороду за реалізацію абсолютно такої ж самої роботи?

Якщо хлопці погоджуються з результатом такої "оплати" праці чи просто байдужі, то запитайте: а чи не було б більш справедливо в цій ситуації вирівняти винагороду і щоб хлопці добровільно поділилися частиною свого призу?

Поясніть, що іноді у дорослому світі жінки несправедливо отримують меншу винагороду, ніж чоловіки, хоч працюють в абсолютно ідентичних умовах і виконують таку ж роботу. Саме тому жінки все частіше висловлюють переконливий протест проти такого стану справ і активно борються за рівні з чоловіками права. Запитання до хлопчика: "А якщо на їхньому місці опинився б саме ти?"

МЕМОРИ

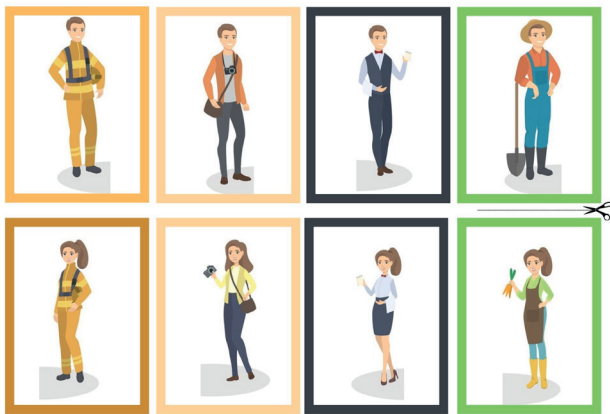
Мета праці:

- Започаткувати розмову про вибір професії в контексті гендерних стереотипів, показати дітям, що вибір професії залежить від здібностей і інтересів людини, а не від її статі.

Матеріали:

- надруковані і заламіновані картки меморі (пам'яті) (додаток 13).

Хід праці

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Учитель має заздалегідь приготувати картки пам'яті і розрізати їх вздовж чорних ліній. Оптимальним буде підготувати по одному набору для групи із 4-х учнів у кожній. Наприклад, на день народження, на відпочинку чи на канікулах?

Учитель розкладає картки на столі, ілюстраціями донизу. Перша дитина бере одну картку і розвертає її. Розглянувши малюнок, учень повинен назвати професію, яку представляє зображений на картці працівник. Потім той же учень бере ще одну картку, називаючи професію вже наступного працівника. Якщо професії на картах збігаються (чоловік і жінка

представляють одну і ту ж професію), учень піднімає цю пару карток і відкладає їх на купку.

Кожна наступна дитина повторює таке ж завдання. Якщо не вдається з першого разу знайти відповідну пару, яка ілюструє ту ж саму професію, дитина повертає вибрані картки на їх попереднє місце картинкою вниз. Учні повинні старатися запам'ятати, де і які картки знаходяться, щоб в подальшому скористатися цим при доборі карток наступних пар з однаковими професіями. Гра триває доти, доки діти познаходять всі пари карток. Наприкінці варто порахувати, за скільки спроб вдалося допасувати всі картки.

ЖІНКА-ПОЛІЦЕЙСЬКИЙ?

Мета праці:

- Показати дітям широку гаму можливостей вибору майбутньої професії, якщо не керуватись стереотипами, які панують у кожному суспільстві.

Матеріали:

- листки білого паперу,
- олівці,
- презентація з фотографіями жінок, які працюють на незвичних для своєї статі професіях (додаток 14).

Впровадження

Ще один стереотип, з яким ми часто можемо зустрітися в повсякденному житті, полягає в тому, що жінки начебто не можуть працювати на роботах, які прийнято називати суто чоловічими. Цей стереотип і надалі постійно підтримується в суспільстві, у пресі й на телебаченні. Наприклад, коли чуємо слово "президент", – в уяві одразу постає образ чоловіка в костюмі; якщо чуємо "медсестра" – миттєво згадуємо жіночку в білому халаті зі шприцом. Діти звикають сприймати такі професійні розподіли і запам'ятовують це на подальше життя. Хлопчики радо наслідують в іграх поліціантів, що викривають злочини, дівчаток же зазвичай бачимо переважно в ролі мам або вчительок. У дорослому віці такі звички можуть часто проявлятися у вигляді стереотипного мислення і, на жаль, перешкоджати справжньому призначенню особистості та розкриттю її творчого потенціалу, дискримінуючи людей при виборі певних професій лише з приводу статі. Отже, спробуйте провести невеликий експеримент.

Хід праці

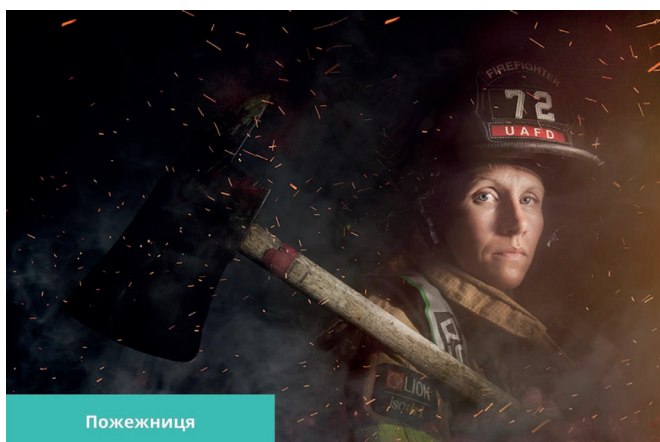
Крок 1

Учитель роздає дітям папір і просить намалювати працівника поліції чи пожежника, а також людину, яка працює в бібліотеці чи в дитячому садку. Задаючи завдання, свідомо уникайте такого опису професій, який би підказав дітям стать працівника (не кажіть поліцейський чи поліціантка, директор чи директорка).

Крок 2

Після завершення визначеного часу вчитель збирає малюнки і разом з учнями обговорює їх. Під час дискусії слід задати питання: Чому деякі з вас намалювали поліцейського-чоловіка, а хтось намалював що, цю професію може займати жінка? Як ви вважаєте: жінки можуть бути однаково з чоловіками хорошими президентами або поліцейськими? Варто зазначити, що раніше подібні гендерні поділи професій сприймалися виключно однозначно. Крім того, у минулому жінки часто не мали доступу до освіти, вони навіть не могли голосувати на виборах. Звичайно, тепер ситуація у світі набагато змінилася. Сьогодні, принаймні в Європі, жінки мають право обирати чи не всяку професію. Однак багато з них усе ще вважають, що це неможливо, що не слід переступати хоч і стереотипні, але "вічні правила", штучно забороняючи собі йти за власною мрією.

Крок 3

Покажіть дітям фотографії з додатку 14, де показано, як жінки виконують начебто "суто чоловічі професії". Варто також продемонструвати матеріали про незвичайні чи навіть рідкісні професії, які успішно опановують жінки, наприклад, жінка, що пілотує літак. Багато таких фільмів можна знайти в Youtube.

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuption.org.pl/osvita-ua>

КАЛАМБУРИ

Мета праці:

- Випробувати акторські здібності дітей і заохотити їх відчувати себе у різних професіях.

Матеріали:

- вирізані і заламіновані картки пам'яті (додаток 13).

Хід праці

Складаємо картки пам'яті на купку, ілюстраціями донизу. Діти зручно розсідаються півколом. Завдання дітей полягає в тому, щоб показати професію, зображену на картці, лише за допомогою жестів. Дитина підходить до столу, навмання вибирає одну з карток і протягом однієї хвилини намагається рухами дати зрозуміти, яка професія йому попалася. Для створення змагального ефекту при виконанні завдання учитель може вмикати секундомір.

Коли всі картки будуть використані або коли група втрачає інтерес до гри, вчитель підбиває її підсумки, розповідає дітям про цікаві особливості тієї чи іншої професії.

ПРОФЕСІЯ МОЄЇ МРІЇ

Мета праці:

- Показати дітям, які атрибути мають добре нам знані професії.

Матеріали:

- карти праці "Знайди пару" (додаток 15),
- презентація "Дивовижні професії світу" (додаток 16).

Хід праці

Завантажте додаток "Знайди пару" та роздрукуйте копії на кожного учасника в групі чи класі. Діти повинні поєднувати предмети, зазначені у нижній частині карток з професіями. Деякі предмети, наприклад, книгу, можна віднести до кількох професій. Після того, як діти самі виконають роботу, запитайте їх, чи є якісь професії, які дівчата робити не можуть або їм заборонено їх виконувати. А може, є такі роботи, які не до снаги хлопцям? Додатково, можна порушити тему мрії про професію. Ким хоче бути дитина – пілотом, журналістом або політиком, чи, можливо, пілоткою, журналісткою або юристкою?

Наприкінці ви можете показати дітям фотографії з презентації "Дивовижні професії світу" та аргументувати, що робіт може бути безліч. Крім того, ми живемо у швидкозмінному світі і, мабуть, через десяток років з'являться професії, про які ми сьогодні навіть не думаємо. Було б добре, якби виконувати їх могли як чоловіки, так і жінки.

МЕНШЕ СМІТТЯ

Мета праці:

- Обговорити з дітьми необхідність свідомого підходу до закупів. Спробувати знайти рішення, як обмежити нагромадження сміття в домашніх господарствах.

Матеріали:

- робоча картка (додаток 17),
- надрукований для кожної дитини список продуктів, упакованих "відповідним"/ екологічним чином: (чай, рис та крупи в паперових пакетах; бавовняна сумка; торбинки, пошиті зі скатертинки або іншого матеріалу з раніше вживаних речей (для овочів чи фруктів); нарізаний сир чи шинка на вагу, запаковані в папір, а не в пластиковий пакет тощо.

Впровадження

Підрахунки показують, що одна людина продукує майже кілограм сміття кожного дня! Якщо б у нас не було можливості викидати побутові відходи і ми збирали його вдома, кількість сміття, що припадає на одну людину, наприкінці року могла б заповнити доверху одну окрему кімнату в квартирі. Це дійсно багато, правда? Невтішна новина полягає ще й у тому, що сміттєзвалища не є настільки великими, щоб помістити сміття від 38 мільйонів жителів нашої країни.

Сьогодні існує безліч методів, щоб переробляти та повторно використовувати відходи, кількість яких збільшується з кожним днем. Скажімо, використаний папір переробляють у матеріал, що за текстурою нагадує картон, а вже з нього – виготовляють туалетний папір. І це лише один з прикладів повторного використання відходів. Однак, щоб максимально мінімізувати їх кількість, варто не тільки активно переробляти відходи на речі для повторного ужитку, але й зменшити використання неконче потрібних упаковок, що ми вживаємо щодня: наприклад, запакували яблуко, а потім відразу після обіду лише один раз використаний пакетик викинули. Перш ніж щось купувати, мусимо привчити себе замислитись: чи дійсно ця одноразова упаковка є нам необхідна.

Мета даної вправи з ведення робочої картки – змусити задуматися дітей та їхніх батьків: скільки насправді непотрібних упаковок кожна родина приносить додому, причому більшість з них майже відразу викидається у кошик для сміття. Діти також будуть вчитися запобігати надмірному використанню непотрібних упаковок, вибираючи такі альтернативні продукти, де кількість додаткових обгорток є меншою.

Хід праці

Крок 1

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Скільки непотрібних упаковок ти використовуєш вдома кожного дня?

Чи уживаюся на вечерю до завтра (вечерній сніданок, суп, салат, каша, картопля чи інше гарне блюдо)	Висміє	Чи беру в ці "літчики" (дошки, шпатель, виделка тощо)	Чи відриваю сміття з упаковки (смак)

На початку тижня вчитель роздає дітям робочі картки "Скільки непотрібних упаковок ми викидаємо кожного дня вдома". Завдання полягає в тому, аби діти з батьками протягом одного дня, після вживання різних продуктів, записували всі упаковки, які вони викинули до сміття. Наприклад, учитель демонструє кілька видів сміття, які йдуть до кошика у його власному помешканні (пакет після крупи,

упаковка після м'яса, стаканчики від йогуртів, упаковка після мюслів, звичайні одноразові торбинки, соломки для напоїв тощо).

Група домовляється принести заповнені картки для подальшого обговорення в конкретний день наступного тижня, щоб часу на заповнення було достатньо.

Крок 2

Вчитель просить, щоб діти поклали свої картки перед собою. Учасники зі старших груп можуть прочитати ті показники, які вони вдома записали. Діти з молодших груп, відповідаючи на запитання вчителя, здебільшого мають опиратися на свою пам'ять.

Учитель, в свою чергу, задає питання до групи:

- Хто з вас викинув протягом дня менше ніж 3 упаковки? А хто викинув менше 10, більше 10/20?
- Якого виду сміття було найбільше: папір, метал, скло, пластик?
- Яке сміття з пластику найчастіше потрапило до кошика (наприклад, від йогурту, молока, упаковки після м'яса тощо)? Яке сміття було паперове (коробки від яєць та інших продуктів), металеве (банки з-під консерв), скляне (пляшки, банки)?

Крок 3

Учитель намагається модерувати дискусію так, щоб діти самі почали міркувати, якого сміття з переліченого можна було б уникнути і що взагалі можна зробити, щоб обмежити його кількість. Щоб скерувати дітей у потрібному напрямку, доцільно задавати їм додаткові запитання:

- Як ви приносите продукти з магазину? Заздалегідь берете сумки для закупів з дому чи переважно піддається спокусі на пропозицію касирки додати до чеку пакетики?
- Чи є в магазині якісь пакування, які можна було б обмежити? Чи знаєте ви схожі продукти, де одні запаковуються надмірно, а інші – в меншу кількість упаковки?

Задля введення моменту інтеракції та полегшення процесу брейнстормінгу – вчитель може презентувати заздалегідь приготовлені продукти з невеликою кількістю упаковки. Спільними силами можна опрацювати шляхи зменшення використання кількості пакувань, наприклад, продукти на вагу або упаковані економно (часто це дешевші речі).

Слід також подумати, що з нашого звичного використання упаковок насправді не є аж конче необхідним, адже, обмеживши себе у надмірному їх застосуванні, можна значно зменшити кількість щоденно продукowanego сміття.

Пам'ятайте, пластик потрапляє на звалище, де розкладається сотні років. Поступово він перетворюється на мікропластик, який здатний накопичувати важкі метали, і проникає в наш харчовий ланцюг. Це забруднення настільки глобальне, що частинки мікропластику зустрічаються в питній воді по всьому світі. Варто про це згадати під час наших закупів у супермаркеті.

ПРАВИЛЬНО СОРТУЄМО СМІТТЯ

Мета праці:

- Заохотити дітей до сортування сміття та ознайомити з основними правилами, які діють на території нашої країни.

Матеріали:

- 5 ємностей (коробок),
- карточки з умовним продуктом (сміттям) для сортування (додаток 18),
- картинки/фото контейнерів для сортування (додаток 19),
- правила сортування сміття (додаток 20).

Впровадження

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Завантажте матеріали і заламініуйте їх для зручності використання. Виріжте всі малюнки. Встановіть 5 коробок, наклейте на них зображення з відповідними фотографіями реальних контейнерів для сортування відповідно:

- синій кошик для сухого паперу,
- блакитний кошик для сухої фракції (метал і пластик),
- жовтий кошик для полімерів,
- зелений кошик для скла,
- коричневий контейнер для біовідходів та мокрих рушників і серветок,
- сірий смітник - для змішаного сміття.

Хід праці

Попросіть дітей сісти в коло, і при тому помістіть сміттєві баки в центрі кола. Скажіть, що за мить ви всі разом "перетворитеся" в один механізм – на "колесо фортуни" (переконайтесь, що діти знають, що це таке). Станьте в центрі кола, закрийте очі, витягніть руку вперед (як стрілка годинника) і почніть обертатися навколо власної осі. Потім раптово зупиніться і відкрийте очі, вказуючи на дитину перед собою. Цей щасливчик виконує наступну дію:

Дитина вибирає будь-яку карточку зі сміттям і відповідає на три основні питання:

- Що намальовано на карточці?
- Це папір, пластик, скло чи біологічні відходи?
- У який смітник ти плануєш викинути ці відходи?

Після правильної відповіді дитина кладе карточку у відповідний контейнер. Потім подібним чином вибирається наступний учасник гри, а "стрілкою" цього раз може бути попередній гравець. Гра закінчується, коли все "сміття" опинилось у контейнерах. Наприкінці повторіть основні правила сортування сміття, переконайтесь, що гравці добре запам'ятали їх.

Досвід показує, що до цієї гри варто час від часу повертатись, щоб нагадати учасникам про важливість та головні правила сортування побутових відходів.

ЩО ЗНАХОДИТЬСЯ У ШЛУНКУ РИБИ?

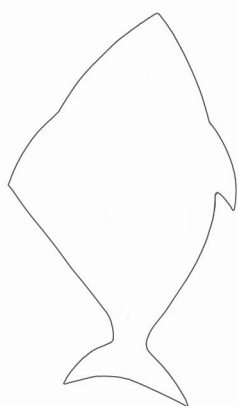
Мета праці:

- Звернути увагу дітей на проблему сміття у навколишньому середовищі, пояснити дітям, що від сміття у лісі чи на пляжі можуть потерпати не тільки люди, але передусім тварини.

Матеріали:

- папір кількох різних кольорів,
- ножиці,
- циркуль,
- шаблон риби, качки, тюленя (додаток 21),
- приклади сміття (додаток 22),
- фіксуєча маса (наприклад, пластилін),
- клей.

Хід праці

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

На аркуші паперу діти олівцем обводять шаблон тварини і вирізають дві однакові форми. За допомогою циркуля вчитель рисує на папері коло і ножицями вирізує круг, він слугитиме як "шлунок" тварини. Такі круги треба роздати кожному учневі. На цей круг дитина приклеює вирізані зразки сміття, яке, на жаль, можна знайти на пляжах.

Тепер настав час з'єднати робочі елементи в одне ціле. Вчитель просить дітей склеїти два шаблони тварин разом (найкраще на місці верхніх плавців або хвостів). До верхнього, зовнішнього, шаблону приклеюємо луски, очі, а до нижнього, з внутрішнього боку, за допомогою фіксуєчої

маси чи пластиліну прикріплюємо "шлунок", наповнений пластиковими відходами. Представлена творча робота навіть найменшим її учасникам пояснить небезпеку загрози пластикових відходів у річках, морях та океанах.

ЕКО-ГЕРОЙ – Обмежувач кількості сміття

Мета праці:

- Показати дітям кілька способів щодо обмеження кількості сміття у домашніх господарствах, заохотити їх до застосування цих способів.

Матеріали:

- картка "6 порад щодо обмеження використання упаковок" (додаток 23),
- карта еко-героя, видрукувана для кожної дитини (додаток 24).

Впровадження

Навіть незначні заходи можуть зменшити кількість випродукованого сміття щоденно. Картка "6 порад щодо обмеження використання упаковок" ознайомить дітей з раціональними способами упакування продуктів, а це у кінцевому результаті призведе до відчутного зменшення кількості сміття, що невпинно зростає. Наприклад: використовуйте ланчбокси замість одноразових пакетиків для їжі; носіть із собою багаторазову пляшку для води замість того, щоб купувати звичайні пляшки під час кожної прогулянки; у крамниці чи супермаркеті не купуйте щоразу нові пакети для продуктів, а користуйтеся еко-сумками, заздалегідь підготувавши їх ще вдома; скажіть "ні" пластиковим соломкам для пиття; купуючи чай чи крупи, вибирайте великі упаковки або ті ж самі продукти, але "на вагу", а не в пакетах.

Всі додатки можна завантажити на:
<https://tuptuptup.org.pl/osvita-ua>

Учитель представляє дітям картку "6 порад щодо обмеження використання упаковок". Коротко обговоріть види продуктів, зображених на картці. Попросіть дітей розповісти, які продукти використовують у них вдома щоденно, а які – лише з якихось конкретних приводів, наприклад, на день народження, на відпочинку чи на канікулах?

Запитайте, які ідеї вони мають щодо того, як можна зменшити вдома кількість непотрібного сміття? Від чого можна взагалі відмовитися? Як краще купувати продукти: "на вагу" чи у звичних одноразових упаковках?

Хід праці

Крок 1

Після спільного створення списку заходів щодо обмеження кількості відходів попросіть дітей проілюструвати свої 3 названі ними методи на картці "Еко-героя". Попросіть поміркувати над тим, який зі способів вони дійсно зможуть втілити в життя в домашніх умовах уже найближчим часом. Відомо, що зазвичай батьки, а не діти ходять у магазини за продуктами, але діти часто можуть вплинути хоча б на деякі рішення дорослих, хоч, на жаль, слухність цих порад у багатьох випадках є недооціненою. Продукція, упакована економно, переважно є навіть дешевшою (власне, через скорочення витрат на ту ж упаковку чи додатковий брендинг). Таким чином, мінімізація у використанні упаковок – це, скоріш за все, питання зміни нашого звичного ставлення до цього процесу, модифікації наших традиційних звичок та поведінки.

Крок 2

Учитель просить дітей забрати свої картки додому і вивісити їх на видному місці. Через тиждень вчитель читає казку "Прамбанан – про найбільше диво посеред гори сміття" і запитує: чи вдалося комусь з присутніх дотриматися стратегії змін у шопінгових звичках і мінімізувати кількість упаковок при придбанні продуктів та інших закупівлях. Разом проведіть дискусію та поділіться досягненнями.

ОРГАНІЗАТОРИ ПРОЕКТУ

Польський Фонд CultureLab засновано у 2016 році у відповідь на потребу педагогічних колективів і батьків у цікавих освітніх матеріалах на теми сталого розвитку для наймолодших дітей. Що означає виховати у юного громадянина повагу до іншої людини та навколишнього середовища? Фонд розповідає про це дітям щодня.

У своїй діяльності організація керується 17-ма Цілями сталого розвитку ООН, які є дороговказом і програмою для всіх країн світу до 2030 року. Головним інструментом співпраці з вчителями є освітня сторінка www.tuptuptup.org.pl, де Фонд розміщує всі матеріали, які створює в рамках своїх численних проєктів, навчаючи дітей за посередництвом гри, забави, творчої праці і цікавих оповідань. Зокрема, з допомогою головних героїв циклу казок діти пізнають світ, шукають відповіді на важливі питання сучасності і знаходять їх спільно з дорослими.

Львівська міська громадська організація "Дитячий телевізійний театр "Юрашки" заснована 2009 року і займається освітньо-культурною діяльністю із дітьми та молоддю. За цей час реалізовано десятки успішних проєктів у освітній, культурній, медійній та соціальних сферах. У заходах організації уже взяли участь понад тисячу дітей, які проживають в Україні. На базі організації функціонує виробництво теле- та кінопродукції, соціальної реклами, учасниками яких є діти.

Головними принципами ЛМГО "Юрашки" є повага до дітей, підтримка їхніх мрій та ідей, забезпечення їх різностороннього розвитку. Участь організації у впровадженні 17-ти Цілей сталого розвитку – важливий крок у її діяльності, спрямований на виховання юного покоління у доброму і гармонійному світі.

ПАРТНЕРИ ПРОЕКТУ

Публікація «Малий громадянин світу» доступна на умовах ліцензії Creative Commons. Із зазначенням авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна.

За авторами та Фондом CultureLab зберігається авторське право і право на публікації без обмежень. Дозволяється використовувати публікацію за умови подання інформації, яку зазначено вище. Зокрема, про ліцензію, власників авторського права, а також програму RITA – «Przemiany w regionie».

Przemiany w regionie

Проект співфінансується Польсько-Американським Фондом "Свободи" в рамках програми RITA – "Зміни в регіоні", що реалізується Фондом "Освіта для демократії".

Ідея: Фонд CultureLab
Друкарня "Папуга"
Львів, 2021
ISBN:

Автори текстів і графічних матеріалів:
Моніка Міловська
Марія Шмельова

Переклад з польської: Марина Шевчук

Верстка: Марія Шмельова

Редактор: Василь Савчак

Контакт з Фондом CultureLab:
tuptuptup@culturelab.pl
www.tuptuptup.org.pl

Контакт з ГО "Дитячий телевізійний театр
"Юрашки":
yurashky01@gmail.com
www.facebook.com/yurashky.lviv

ГЛОБАЛЬНІ ЦІЛІ
Сталого Розвитку

Фонд CultureLab
Адреса: вул. Кужніци Коллонтайовскей 63,
02-495 Варшава
[www: tuptup.org.pl](http://www.tuptup.org.pl)

ГО "Дитячий телевізійний театр "Юрашки"
Адреса: вул Чайковського,37/12
79005, Львів
www.facebook.com/yurashky.lviv